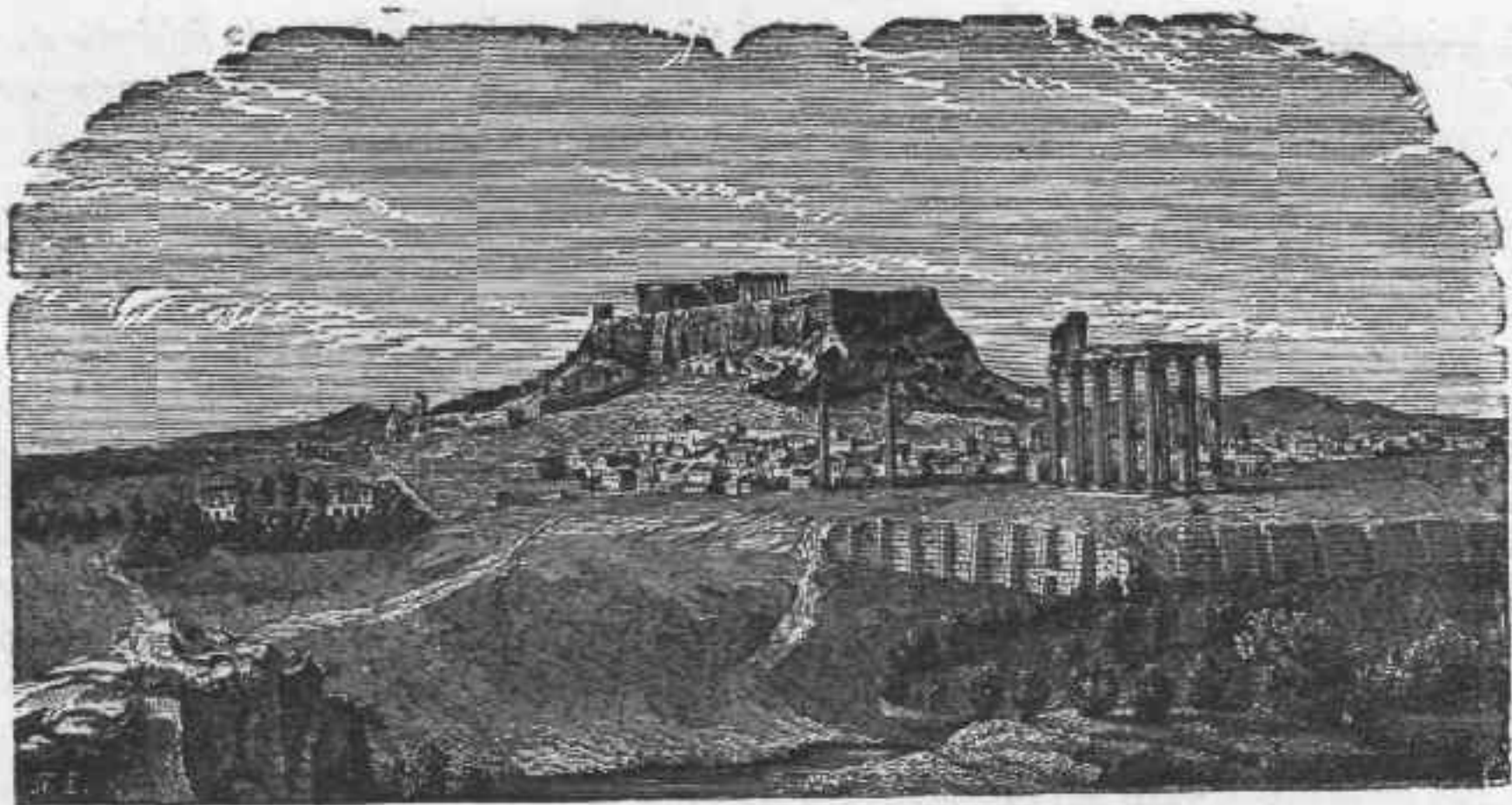

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1864.

ΤΟΜΟΣ ΙΔ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 336.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

τοῦ ἀοιδίμου Μελετίου Πηγᾶ πατριάρχου
Ἀλεξανδρείας.

Περὶ τοῦ ἐν τῇ κατὰ Χάλκην θεολογικῇ σχολῇ ἀποκειμένου χειρογράφου τεύχους τῶν τοῦ ἀοιδίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ ἐπιστολῶν ἀνέγνω διὰ τριβὴν τινὰ τοῦ κ. Γ. Σ. περιεχομένην ἐν τεύχει Α'. σελ. 47 τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐν ᾗ λέγει ὅτι ἀντεγρᾶφη αὐτὸ τῷ 1840 ἐξ ἑτέρου χειρογράφου γεγραμμένου τῷ 1801 ὑπὸ Θεοφίλου Λιδύης τοῦ Πατρίου, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐν τῷ τέλει τοῦ Χαλκηνοῦ κώδικος ἀπαρτωμένης σημειώσεως «Γίνωσκε κτ.λ.». Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξακριβώσεως τῆς ἐκάστου χειρογράφου ἡλικίας τε καὶ καταγωγῆς χειραγωγουμένη πολλάκις ἡ κριτικὴ ἐπιστήμη ἐκφέρει τὰς ἑαυτῆς περὶ τοῦ περιεχομένου κρίσεις, οὐκ ἀλυσιτελὲς ἐνόμισα ἀκριβεστέραν δοῦναι ἔσδε πληροφορίαν περὶ ἐκάτερου τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σ. μνημονευθέντων χειρογράφων.

Τὸ Χαλκηνὸν τεῦχος ἦν ἄλλοτε κτῆμα τοῦ μακαρίτου Βενεδίκτου, τοῦ ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἱεροκήρυκος ἐν Σμύρνῃ χρηματίσαντος (καθάπερ καὶ ὁ σο-

φὸς ἐκδότης τοῦ «Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀλῶσιν ἐκ τοῦ κλήρου ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ διαλαμπνάντων» ἐγχειριδίου τοῦ ἀοιδίου Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Συναίου κ. Σοφοκλῆς Κ. ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἐρῆθη πρὸ ἐμοῦ σημειωσάμενος [βλ. Ἐφημ. Φιλομαθ. ἔτ. 1862, ἀριθ. 464, σελ. 2442.]), οὗ τινος κατ' αἴτησιν ἀντεγρᾶφη τῷ 1840 ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς κατὰ Πάτριον σεβασμίας τοῦ Θεολόγου Μονῆς τεθησαυρισμένου ἀπογράφου, χειρὶ τοῦ δοσιλογιστάτου φίλου μου Ἱεροθέου ἱερομονάχου Φλωρίδου γραμματέως αὐτῆς καὶ βιβλιοφύλακος, τοῦ καὶ συνεργασθέντος μοι εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν χειρογράφων αὐτῆς τευχῶν. Ὅτι δὲ τὸ ρηθὲν Πατριτικὸν ἀπόγραφον οὐχ ὑπὸ τοῦ Λιδύης Θεοφίλου γέγραπται, ὡς περ ὁ κ. Γ. Σ. ὑπολαμβάνει, ἀλλ' ὁμοχρονούν ἐστι τῷ σοφωτάτῳ Πηγᾶ, ἀρκέσει, νομίζω, πρὸς πίστωσιν ἡ περιγραφή αὐτοῦ, ἣν ἀποσπῶν τῆς ἀνεκδότου ἐτι ἐμῆς Πατριακῆς βιβλιοθήκης, ἥτοι Ἀναγραφῆς κτ.λ. μεταφέρω ἐνταῦθα. ἔχει δ' οὕτως:

Ἀριθ. 145'.

Μελετίου Πηγᾶ.

«Τεύχος εἰς φύλλον, κατ' ἀρχομένην τὴν ΙΖ' γρ. γραμμένον ἐκτονταετηρίδα, ἐκ φύλλων δὲ συγκαίμενον 250. Περιέχει τισ' ἐπιστολάς τοῦ ἀοιδίου τούτου καὶ σοφωτάτου πατριάρχου Ἀλεξαν-

» δρεῖας, τὸν Α' αὐτῶν ἀπαρτιζούσας τόμον, ὡς ἐν
 » τῇ ἀρχῇ σημειοῦται. Εἰ οὖν καὶ ἕτερος ἐπιστολῶν
 » τόμος σώζεται, γνωρίσουςι πάντως τοῖς φιλόλο-
 » γοις οἱ τὴν φυλακὴν τῆς τοῦ πατριαρχείου Ἀλε-
 » ξανδρείας βιβλιοθήκης πεπιστευμένοι, ἐνθεν καὶ
 » τὸ χειρόγραφον μετενήνεκται τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐν
 » μακαρίᾳ τῇ λήξει πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Θεο-
 » φίλου, τῷ αὐτῷ ἐπιθεσημένῳ εἰς τὴν ἐνεγκαι-
 » μένην αὐτὸν Πάτμον. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν αὐ-
 » τοῦ, συμβᾶσαν αὐτόθι τῇ κδ' Ἰαννουαρίου τοῦ αὐγ'-
 » τοῦ μὲν τεύχος τοῦτο ἐν τῇ τῆς Μονῆς ἀπεθησαν-
 » ρίσθη βιβλιοθήκῃ, σπουδῇ δὲ καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ
 » ἀειμνήστου καθηγουμένου Βενιαμὶν Γριμάνου, ἀν-
 » τίγραφον αὐτοῦ, χειρὶ ἐκπονηθὲν τοῦ Μιχαὴλ Φαρ-
 » μακίᾳ, ἀπεστάλη τῷ διαδεξαμένῳ τὸν Θεόφι-
 » λον πατριάρχῃ Ἱεροθέῳ. Ἔστι δὲ τὸ χειρόγραφον
 » τὸδε γεγραμμένον χειρὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑπο-
 » γραφέως, ὡς ἂν τις πεισθῇ ἐκ τῆς ἀντιπαραβο-
 » λῆς τοῦ τῆς γραφῆς χαρακτῆρος πρὸς τὸν τοῦ
 » διατηρουμένου ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ σιγίλλου, ὅπερ
 » ὁ ἀοίδιμος Πηγᾶς ἐκεῖνος, τοῦς τοῦ οἰκουμένου
 » θρόνου οἰκίας ὡς ἐπιτηρητῆς αὐτοῦ διυθύνων τὸ
 » τηλικαῦτα, ἐπεδράβευσεν αὐτῇ ἐν ἔτι ἀφ' ἧς. Ἰα-
 » νουαρίου ιθ'. Αἱ δύο μὲν τοι τελευταῖαι ἐπιστολαὶ
 » προσετέθησαν ἐν τῷ τοῦ τεύχους τέλει ἰδιογράφως
 » παρὰ τοῦ μακαρίου Θεοφίλου, Λιθύης ἔτι τυγχά-
 » νοντος, ὡς περ δηλοῖ ἡ μετ' αὐτάς φερομένη ση-
 » μείωσις αὕτη: « Γίνωσκε, ἀναγνώστα, ὅτι τὸν
 » περὶ Ἐκκλησίας Στρωματεῖα λόγον, ὃν ὁ μακα-
 » ρίτης καὶ ἁγιώτατος κῆρυξ Μελέτιος ἁγῶθι λέγει,
 » τὸν ἐδιάβασα καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς Λιθύης Θεόφι-
 » λος, ὃν εἶδον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ἐρριμμένον εἰς
 » ἓνα τόπον· θαυμάσιος τῷ ὄντι καὶ πάσης θείας
 » σοφίας ἀγάπλεος· καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ βιβλίου
 » ἀντέγραψα ἐνθάδε τὰς δύο ταύτας ἐπιστολάς,
 » ἵνα μὴ ἔωλοι γίνονται, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ φι-
 » λόσοφα μαθήματα τούτου τοῦ σοφωτάτου καὶ
 » ἁγίου ἀνδρὸς ὦλοντο· ἐπειδὴ, ὡς ἔμαθον, ἡ βι-
 » βλιοθήκη αὕτη τοῦ θρόνου ἔπισε κατὰ καιροῦς
 » εἰς διαφόρους, οὐκ ἂν εἴποιμι ἀνθρώπους, ἀλλ'
 » εἰς ληστὰς καὶ φθοραποιούς, καὶ κακοὺς ἐργά-
 » τας· ὡς καὶ πέρυσιν εἶδον ἐν τῇ βιβλίῳ, ἐξήγη-
 » σιν ποιούμενον εἰς τὰ Χρυσᾶ ἔπη τοῦ Πυθαγό-
 » ρου, εἰς ἐνὸς Κόπτου χεῖρας, ὅπερ καὶ ἐξηγό-
 » ρασα παρ' ἐκείνου. Φέρει γὰρ τὸ βιβλίον ἐπιγρα-
 » φήν: « Ἐκ τῶν τοῦ Κριτοπούλου καὶ τὸδε (α) »

(α) Τοῦ Μητροπολίτου δηλονότι, ὅς ἐ χρημάτισε Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου μαθητῆς, καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως πρωτοσύγκελλος, εἴτα δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας ἀνέβη θρόνον. "Οτι δὲ πλουσιωτάτη ἦν ἡ βιβλιοθήκη αὐτοῦ, μαρτυρεῖ σύγχρονος αὐτοῦ ἀνὴρ, Νεκτάριος ὁ φείμνητος Ἱεροσολύμων πατριάρ-

» ὡς καὶ τὰ λοιπὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης, τὰ
 » περισσότερα, οὕτως ἐπιγράφονται. — αὐτὰ, Α'-
 » πριλίον ἢ, ἐν Αἰγύπτῳ. »

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ.

Ἐν ᾧ φροντίζομεν πάντες μᾶλλον ἢ ἥττον περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἔθνους ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἀρίστης τοῦ βασιλείου διατάξεως καὶ τῆς δικαίας καὶ ἀναγκαιοτάτης ἀναθεωρήσεως τῶν ὁρίων αὐτοῦ μετὰ τὴν ὁσυνούπω γενησομένην ἑνωσιν τοῦ Ἰονίου πελάγους, ποθοῦντες ἅμα τὴν εἰρηνικὴν τοῦ ἔθνους πρόοδον καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν, ἀναγκαιότατον φαίνεται καὶ τὸ μεριμνᾶν συγχρόνως ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα διοικῇται καλῶς καὶ τὸ προσέχειν τί σκέπτονται καὶ πῶς ἐκάστοτε προσφέρονται οἱ ἑτερόδοξοι χριστιανοὶ πρὸς τὴν θεοστήρικτον καὶ αἰωνίαν μητέρα πασῶν τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν.

Ἡ καθολικὴ ἐρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ καὶ Ἀνατολικὴ λεγομένη πρὸς διάκρισιν τῆς Παπικῆς, ἔχουσα ἐξ ἀρχῆς κεφαλὴν ἑαυτῆς τὸν ἀναμάρτητον θεάνθρωπον Χριστὸν κατὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων, οὐχὶ τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον τῆς Ῥώμης, ἢ ἄλλου τινὸς μέρους τῆς γῆς, πολεμουμένη δὲ καὶ σήμερον, ὡς πάντοτε, κρυφὰ καὶ φανερά, καὶ ἀμυνομένη κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον καὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ χριστιανικοῦ καθήκοντος διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ κόσμου, οὐδέποτε μεταχειρίζεται, ὡς οἱ ἑτερόδοξοι χριστιανοὶ καὶ οἱ ἀλλόθρησκοι, βίαν ἢ δόλον ἢ ψευδολογίαν καὶ ἀπάτην κατὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς συνήθεις σχέσεις, ἀλλὰ μόνον τὸν λόγον, τὴν πειθῶ, τὴν ἀδελφικὴν πρὸς πάντας ἀγάπην, κατὰ τὸ σεβάσιμον παράδειγμα τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ μαθητῶν καὶ τῶν ὁσίων πατέρων αὐτῆς, ὅπερ ὄντως ἀξιοθύμαστον καὶ σεβαστόν.

Σημειωτέον δὲ, ὅτι, ἂν τινες Ἕλληνες ἢ ἄλλοι ὁμόδοξοι χριστιανοὶ παρεκτρέπονται ποτε τῶν ὁρίων τούτων τῆς χριστιανικῆς ἐρθοδοξίας, κατ' ἀγνοίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος καὶ κατὰ μίμησιν ἄστοχον τοῦ πρὸς ἡμᾶς κακοῦ τρόπου τῶν ἑ-

χῆς ἐν τῇ πρὸς Γερμανὸν ἐπιστολῇ, ἣν ἐξ Αἰγύπτου ἔγραψε, λέγων: « Πολλὰ (βιβλία) πρὸς Ἀγγλῶν, καὶ Γερμανῶν, ἔτι τε καὶ [ἐκ] Βενετίας ἐνταῦθα κεκόμικε Μητροπολίτης ἐκεῖνος, ὁ πάντοτε πολλὰκις διαλεγόμενός μοι ἔλεγεν, ὡς οὐδὲν ἐλλείπει βιβλίον τῇ ἐκείνου βιβλιοθήκῃ, ἐλληνικὸν τε καὶ λατινικόν, μέχρι τοῦ τούτου καιροῦ. κτλ. » [Ἐπιθετὰ τὰ περὶ αὐτοῦ πλατύταρον σημειούμενα παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως Κ. Οἰκονόμου ἐν τῇ περὶ τῶν Ο' ἐρμηνευτῶν, τόμ. Α', σελ. 170, ὑποσημ.].